

Sayın Beyefendiler,

Aralarındaki farklar şimdiye kadar gözden kaçmış ya da en azından yeterince fark edilmemiş olan iki tür özgürlük arasında, hâlâ oldukça yeni olan birkaç ayırım yapmayı teklif ediyorum. Bunlardan biri, antik halkların¹ çok değer verdiği özgürlük, diğeri ise modern uluslar için özellikle değerli olan özgürlük. Bu araştırma, eğer yanılmıyorsam, iki açıdan ilginç olacaktır.

İlk olarak bu iki tür özgürlüğün birbirine karıştırılması, Devrimimizin o çok ünlü günlerinde, aramızda zuhur eden pek çok kötülüğün sebebi olmuştur. Fransa, başarısızlıklarından dolayı asabileşen faillerinin onu istemediği iyiliklerden yararlanmaya zorlamaya çalıştığı ve istediği iyiliklerdense mahrum bıraktığı faydasız girişimlerle tükenmiştir. İkinci olarak mutlu Devrimimiz tarafından (dikkatimi sonuçlarına yönelttiğim için aşırılıklarına rağmen mutlu diyorum) temsili bir yönetimin faydalarından yararlanmaya çağrıldığıımızda bugün himayesi altında biraz özgürlük ve huzur bulabileceğimiz tek yönetim biçimi olan bu yönetim biçiminin neden Antik Çağ'ın özgür halkları tarafından neredeyse hiç bilinmediğini araştırmak ilginç ve yararlı olacaktır. Bazı eski halklar arasında, örneğin Lakedaimonia² Cumhuriyeti'nde ve atalarımız olan Galyalılar arasında bunun izlerine rastlanabileceğinin iddia edildiğini biliyorum ancak bu yanlıştır.

Lakedaimonia yönetimi *monastic* bir *aristokrasiydi* ve hiçbir şekilde temsili bir yönetim değildi. Kralların gücü sınırlıydı ancak bu güç, günümüzde seçimlerin özgürlüklerimizin savunucularına yüklediğine benzer bir misyonla görevlendirilmiş kişiler tarafından değil; eforlar³ tarafından sınırlandırılmıştı. Efor kurumu, krallar

1. 19. yüzyıl Avrupası'nda "antik halklar" denildiğinde akla gelen ilk ve en başat şey Eski Yunan ve Roma toplumlarıydı. Bu sebeple, Constant'ın söylevi boyunca sık sık kullanacağı bu sözcük günümüzdeki genel anlamıyla değil, burada belirtilen spesifik anlamıyla anlaşılmalıdır. — Ç.N.

2. Atina'nın rakibi Sparta'nın diğer adı. — Ç.N.

3. Lakedaimon ya da Sparta yönetiminde eşit yetkilere sahip iki kral vardı. Buna ek olarak Yaşlılar Danışma Meclisi (*Gerousia*) ve Halk Meclisi (*Apella*) bulunmaktaydı. Beş kişiden oluşan ve *Apella* tarafından yıllık olarak seçilen *Ephoroslar* (Eforlar) ise

tarafından tesis edildikten sonra şüphesiz eforlar halk tarafından atanıyordu. Ancak bunların sayısı sadece beş taneydi. Yetkileri siyasi olduğu kadar diniydi de devletin bile yönetiminde yani yürütme gücünde payları vardı. Ve bu sebeple, eski cumhuriyetlerdeki halk tarafından seçilen neredeyse tüm magistratlar gibi onların gücü de tiranlığa karşı bir engel olmak şöyle dursun, bazen [kendisi] katlanılması güç bir tiranlığa dönüşmüştür.

Galyalıların, belli bir partinin bizi geri götürmek istediği rejime çok benzeyen rejimi aynı anda hem teokratik hem de savaştıydı. Rahiplerin sınır tanımayan bir gücü vardı. Askeri sınıfın ya da soyluların, insanları oldukça hor gören ve son derece baskıcı imtiyazları mevcuttu. Halkınsa hiçbir hakkı ve güvencesi yoktu. Roma'da tribünlerin [*tribuni*, tek. *tribunus*] bir dereceye kadar temsili bir işlevi vardı. Onlar, oligarşinin kralları devirerek böylesine sert bir köleliğe maruz bıraktıkları pleblerin -oligarşiler her çağda aynıdır!- sözcüleriydi. Ancak halk siyasi haklarının büyük bir kısmını doğrudan kullanıyordu. Yasaları oylamak ve suçlanan patricileri [*patricii*, tek. *patricius*] yargılamak için toplanırlardı: Dolayısıyla, Roma'da temsili sistemin yalnızca cılız bir izi mevcuttu.

Temsili yönetim modern bir keşiftir ve Beyler, göreceksiniz ki insan türünün Antik Çağlardaki durumu bu nitelikte bir kurumun tesis edilmesine ya da geliştirilmesine imkân tanııyordu. Eski halklar buna ne ihtiyaç duyacak ne de faydalarını takdir edecek durumdaydı. Onların toplumsal örgütlenme tarzı, temsili yönetimin bize tanıdığından büsbütün farklı bir özgürlüğü istemelerine yol açmıştır.

Bu akşamki konuşma, işte bu gerçeği ortaya koymayı hedeflemektedir. Beyler, öncelikle kendinize, bugün bir İngiliz'in, bir Fransız'ın ya da Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan bir kişinin

en yüksek yönetici grubuna dahildi. Krallar ile birlikte ana yürütme organı olarak iş görmekteydi. Devlet denetçileri olan *Ephoroslar Gerousia* ile *Apella*'ya başkanlık eder, kralı ve memurları denetlerdi. Bunun dışında yasama, yargı, mali ve yürütme konularında çok sayıda görevleri bulunmaktaydı. Bu görevleri nedeniyle halk tarafından krallardan daha üstün olarak görülürlerdi. — Ç.N.

“özgürlük” kelimesinden ne anladığını sorun. Bu herkes için, yalnızca yasalara tabi olma, bir ya da daha fazla kişinin keyfi iradesiyle tutuklanmama, gözaltına alınmama, öldürülmeme ya da herhangi bir şekilde kötü muameleye maruz kalmama hakkıdır. Bu, herkes için fikrini dile getirme, mesleğini seçme ve onu icra etme, mülkünde tasarrufta bulunma ve hatta onu kötüye kullanma hakkıdır; izin almadan ve gerekçelerinin ya da eylemlerinin hesabını vermeden hareket etme hakkıdır. Her kişi için ister kendi ilgi alanlarını paylaşmak ister kendisinin ve çevresindekilerin tercih ettiği ibadeti icra etmek ister günlerini veya saatlerini sadece kendi eğilimlerine ve hayal gücüne daha uygun herhangi bir şekilde doldurmak için diğer bireylerle bir araya gelme hakkıdır. Son olarak herkesin, gerek memurların tamamının ya da belirli bir kısmının seçilmesi gerekse de yetkililerin az ya da çok dikkate almak zorunda olduğu beyanlar, dilekçeler ve talepler yoluyla hükümetin yönetimi üzerinde bir miktar etkiye sahip olma hakkı vardır. Şimdi bu özgürlüğü Antik Çağ’daki ile karşılaştırın.

Bu özgürlük, bir bütün olarak egemenliğin pek çok kısmını toplu olarak ama doğrudan kullanmaktan, kamusal alanda savaş ve barış üzerine müzakere etmekten, yabancılarla ittifak anlaşmaları yapmaktan, yasaları oylamaktan, hükümler vermekten, yöneticilerin hesaplarını, eylemlerini ve yönetimlerini incelemekten, onları tüm halkın önüne çıkarmaktan, onları suçlamaktan, mahkûm etmekten ya da aklamaktan ibaretti. Ancak Antik Çağ’dakiler bunu özgürlük olarak adlandırırken bu kolektif özgürlük ile bireyin tamamen bütünü otoritesine tabi olması arasında hiçbir uyumsuzluk görmüyorlardı. Daha önce modern dünyada özgürlüğün bir parçası olarak saydığımız faydaların [*jouissances*] neredeyse hiçbirini onlarda bulamazsınız. Antik toplumda tüm özel eylemler ciddi bir gözetime tabidir. Ne bireysel fikirler veya meslek konularında ne de bilhassa dini konularda bireysel bağımsızlığa yer vardır. En kıymetli haklarımızdan biri olarak gördüğümüz kişinin dinini seçebilmesi hakkı, Antik Çağ’dakiler için bir suç ve kutsala saygısızlık olarak görülürdü. Bize son derece yararlı görünen konularda, toplumsal yapı-

ya bağı otorite bireylerin iradesine müdahale ederek ona engel olur: Spartalı Terperandros'un eforları gücendirmeden kendi sazına bir tel dahi ekleme imkânı yoktur. Otorite aile içindeki en mahrem konulara bile müdahale eder. Genç bir Lakedaimonlu yeni karısını özgürce ziyaret edemez. Roma'daki sansür [*Censor*]⁴ memurları ailelerin özel hayatlarını gözetim altında tutar. Yasalar ahlakı [*moeurs*] düzenler ve ahlak her şeyle ilgili olduğuna göre yasaların düzenlemediği hiçbir şey yoktur.

Gene antik toplumlarda, kamu işlerinde neredeyse her zaman egemen olan birey, tüm şahsi ilişkilerinde bir köledir. Bir yurttaş olarak barışa ve savaşa karar verir; bir birey olarak tüm hareketlerinde kısıtlama, gözlem ve baskı altındadır; kolektif bir yapının bir parçası olarak yargıçlarını veya amirlerini sorgular, görevden alır, mahkûm eder, mülkünü elinden alır, sürgüne gönderir ve öldürür; kolektif bir yapıya tabi biri olarak parçası olduğu bütünün özgür tercihiyle bu sefer kendisi devletsiz bırakılabilir, unvanları elinden alınabilir, sürgün edilebilir veya ölüme yollanabilir. Buna karşılık, modern toplumlarda birey, özel hayatında bağımsız olsa da en özgür devletlerde bile sadece görünüşte egemendir. Egemenliği kısıtlanmış ve neredeyse her zaman askıya alınmış durumdadır ve hâlâ önlemler ve prangalarla çevrili olduğu belirli ama nadir zamanlarda bu egemenliği kullanacak olsa bile onunla bütün yapabildiği ondan feragat etmektir.

Beyler, şahsıma yöneltilebilecek olası bir itirazın önüne geçebilmek adına burada bir anlığına durmalıyım. Antik Çağ'da, bireysel mevcudiyetin kolektif yapıya tabi kılınmasının az önce tarif ettiğim kadar tam olmadığı bir cumhuriyet vardır. Bu cumhuriyet aralarındaki en ünlüsüdür; Atina'yı kastettiğimi tahmin etmişsiniz-

4. İÖ 443 yılında başlatılan ve İÖ 22'de lağvedilen sansür memurluğu iki kişiden oluşmaktaydı. Bu memurlar başlangıçta vatandaşların sayımını yapmak, mülklerini kayıt altına almak gibi görevleri bulunmaktaydı. Bu görevler daha sonra insanların ahlaki davranışlarını denetlemeye, ahlaken suç işlediklerini ve Roma'da işleyen düzene bir tehdit oluşturabileceğini düşündükleri kişilerin oy kullanma gibi pek çok kamusal haklarını herhangi bir yargılama olmaksızın ellerinden almaya doğru genişletilmişti. — Ç.N.